

CALITATEA VIEȚII ÎN ROMÂNIA

I. SCHIȚA DE INDICATORI AI CALITĂȚII VIEȚII *

Ioan MĂRGINEAN

For an adequate understanding of the peoples' way of living and quality of life, it is necessary to use a diversified range of indicators, which must take into account not only the global elements but also the aspects related to the family, own life, the satisfaction/insatisfaction degree of life, the subjective dimension of the extant situation perception. Beginning with the definition of the quality of life as a mood and a desirable object and with the theoretical and practical research (through the diagnosis means) of this field of interest, the autor has selected a number of 100 indicators of the quality of life, having in view their relevance and their properties of interchangeability and synthesis.

1. CADRUL TEORETICO-METODOLOGIC AL ELABORĂRII INDICATORILOR CALITĂȚII VIEȚII

1.1. Abordarea problemei

În literatura ultimelor decenii a devenit pe deplin argumentat faptul că, pentru înțelegerea adecvată a modului cum trăiesc oamenii, calitatea vieții lor, este necesară utilizarea unui set cât mai diversificat de indicatori, iar aceștia trebuie să surprindă nu numai elementele globale, ci și aspectele care privesc gospodăriile, familiile și viața personală, inclusiv dimensiunea subiectivă de percepție a stărilor exis-

*) Acest studiu redă o schiță a ceea ce dorim să fie un sistem de indicatori ai calității vieții. El va servi la întocmirea unei diagnoze anuale a calității vieții în România. Elaborarea textului a fost precedată de activități de documentare și dezbateri. Menționăm contribuția cercetătorilor Cătălin ZAMFIR, Hildegard PUWAK, Marius BORANESCU, Livius MANEA, Doina CALIN, Mariana STANCIU, Cornelia COSTIN, Mircea KIVU, Dorina MIRON (Institutul de Cercetare a Calității Vieții), Ion ILIE (Institutul de Economie Mondială), Ilie MARMANDIU și Victor NICOLAE (Institutul de Cercetări Comerciale).

tente, precum și gradul de satisfacție resimțit, eventual de insatisfacție și frustrare. Numai așa pot fi surprinse diferitele aspecte ale vieții (teoretic ineputabile, dar opțional reducibile la anumite tipologii), referitoare la mediul fizic și social, munca, educația, resursele materiale, comportamentele economice, culturale, politice, de consum etc. Se impune însă ca această enumerare de aspecte să fie subordonată unui demers teoretic prin care să se releve semnificația termenului de calitate a vieții, nivelurile de structurare și interdependențele.

Primele preocupări de a defini calitatea vieții ca atare au apărut în societățile dezvoltate, mai precis în cea nord-americană. S-a pornit de la constatarea faptului că abundența materială nu reprezintă totul pentru ca oamenii să fie mulțumiți de viața lor, că dezvoltarea de tip industrial are și consecințe negative, cum ar fi deteriorarea condițiilor naturale, dar și de la faptul că s-au constituit premisele unei evaluări globale a problemelor de viață ale oamenilor.

Ideea care apare odată cu lansarea conceptului de calitate a vieții depășește clasicele interogații de tipul „Ce este fericirea?”; „Cum se poate ajunge la ea?”; sau aserțiunile „bani nu aduc fericirea”; „fericirea rezidă în cumpătare și înțelepciune” etc., care se „rezolvă” într-un cadru teoretico-normativ. Prin lansarea conceptului de calitate a vieții se trece la analiza condițiilor diverse care afectează viața oamenilor și se încearcă o ameliorare printr-o politică socială articulată la nivel național și local, care se adresează atât grupurilor umane, cât și indivizilor luați separat¹. Din această perspectivă calitatea vieții este nu numai o *stare*, ci și un *obiectiv* de atins, în sensul că ea exprimă modul în care trăiesc oamenii, satisfacția resimțită, năzuințele de mai bine, cât și acțiunile menite să contribuie la obținerea noilor valori, ceea ce face necesară îmbinarea cercetării cu programele de politică socială.

Preocupările pentru definirea calității vieții și examinarea ei cu referire la diverse grupuri de populație au fost însoțite și facilitate de ceea ce a fost denumit drept „o mișcare a indicatorilor sociali”². Aceștia din urmă au fost și sînt elaborați cu scopul declarat de a completa statisticele referitoare la bunăstare, produs intern brut, volumul producției, al investițiilor și altele asemănătoare cu elemente care descriu condițiile de viață ale indivizilor, familiilor și grupurilor sociale, ceea ce permite determinarea calității vieții. Este bine cunoscut în această privință programul „Great Society”, lansat în 1964, de către președintele Johnson (după pregătirile și studiile efectuate în perioada Administrației Kennedy), cu scopul declarat de a se ajunge la o calitate înaltă a vieții pentru întreaga populație. „Ceea ce contează nu este cantitatea de bunuri pe care le avem, ci calitatea vieții”, declara un renumit om de știință³.

Înainte de a trece la expunerea mai detaliată a problematicii indicatorilor sociali, considerăm oportune câteva referiri la termenul de

¹ Cătălin Zamfir, *Calitatea vieții ca obiectiv politic*, în *Calitatea vieții*, nr. 1/1990.

² Raymond Bauer (ed.), *Social Indicators*, The M.I.T. Press, 1966.

³ John Kenneth Galbraith, *A New Industrial State*, Boston, Houghton Mifflin Company, 1967, p. 8.

indicator ca atare, cu atât mai mult cu cât el este des utilizat în cercetarea socială și în activitatea practică.

În sensul cel mai general, prin indicator se înțelege *un element explicativ în raport cu un anumit domeniu* (indicat), supus atenției la un moment dat. Așa cum notează Ștefan Nowak, în științele sociale se operează aproape exclusiv cu indicatori ce au o anumită valoare statistică în ceea ce privește legătura lor cu indicatul, și foarte rar avem de a face cu legături totale, iar perfecționarea instrumentelor de cercetare constă în ridicarea probabilității care leagă indicatorul de indicatul său¹. Sînt avute în vedere trei tipuri de indicatori și anume: definiționali, de inferență și empirici.

Indicatorii definiționali au ca particularitate introducerea de semnificații cu ajutorul unei anumite convenții terminologice. *Indicatorii de inferență* intervin în condițiile în care indicatul reprezintă o variabilă latentă inaccesibilă observației directe. Pornindu-se de la anumite regularități comportamentale, se poate deduce o atitudine (variabilă latentă), deși trebuie avut în vedere faptul că, aceeași variabilă latentă poate conduce la manifestări diferite în împrejurări diferite, după cum diferite variabile latente pot induce comportamente similare, ceea ce complică extrem de mult analiza relației dintre indicatori și indicat. Cît privește *indicatorii empirici*, de această dată avem de-a face cu semne direct observabile atât pentru indicator, cît și pentru indicat, ceea ce permite determinarea relativ riguroasă a relațiilor implicate.

Elaborarea indicatorilor se înscrie într-un demers cognitiv de analiză a domeniului supus atenției. Pentru P. Lazarsfeld, unul din oamenii de știință care a fost preocupat de modul în care sînt elaborați indicatorii în cadrul cercetărilor sociale, acest proces de operaționalizare cuprinde trei etape distincte aflate în relație de determinare: *reprezentarea imagistică a conceptului* (definirea domeniului), *specifierea conceptului* (determinarea aspectelor sale relevante, a dimensiunilor, care se pot dispune pe mai multe niveluri de generalitate), *alegerea indicatorilor* (în funcție de relevanța lor pentru domeniul indicat). Celor trei etape pregătitoare ale unei cercetări le urmează o a patra (după culegerea informației), de construcție a măsurilor compozite, a indicilor generali sau sintetici prin reunirea într-un anumit fel a valorilor indicatorilor individuali ce corespund unei anumite dimensiuni².

Construcția indicatorilor generali se poate realiza fie prin metode de indexare, de calcul al valorii medii, sau al scorurilor, fie prin metode mai laborioase, cum ar fi analiza de scală, analiza factorială, analiza structurii latente etc.

S-ar mai impune de precizat și faptul că se constată anumite diferențieri de la o disciplină la alta, în accepțiile acordate indicatorilor, respectiv indicilor. Dacă pentru SOCIOLOG *indicator este orice semn care specifică o proprietate a unui domeniu de interes și care poate fi*

¹ Ștefan Nowak, *Studia z metodologii nauk spolecznych*. Warszawa, 1965, după Ștefan Nowak, *Concepte și indicatori*, în *Cunoașterea faptului social*, TMSS, vol. VIII București, Editura politică, 1972, p. 154—172.

² P. F. Lazarsfeld, M. Rosenberg, *The Language of Social Research*, New York, The Free Press, 1966.

măsurată într-un anumit fel, iar *indicele* (indicatorul general) este o măsură compozită, pentru STATISTICIAN indicatorul este o caracteristică a unei categorii economice sau sociale exprimată numeric, determinată pe bază de observații statistice, după cum *Indicele* este un raport între mărimea unui indicator la momentul t_1 și mărimea lui la momentul t_0 sau un raport între două mărimi coexistente ¹.

Revenind la problematica indicatorilor sociali, vom consemna faptul că aceștia reflectă anumite trăsături ale fenomenelor și proceselor sociale, fiind totodată elemente ale acțiunii practice. Indicatorii sociali exprimă atât starea obiectivă a sistemelor sociale — structura (alcătuirea, relațiile), funcționalitatea și performanța, cât și starea subiectivă (satisfacția, insatisfacția) a acestora ².

În elaborarea indicatorilor sociali se au în vedere cerințele de informare, precum și nevoile de organizare și conducere la un anumit nivel de structurare socială (unități economice, colectivități teritoriale, naționale).

Pentru ca un element să poată deveni indicator social, trebuie supus unei cercetări sistematice, pentru a se determina în ce măsură poate îndeplini cu succes diferite funcționalități (atribuții) ale indicatorilor sociali, cum ar fi :

- a) mijloc de informare privind starea unui domeniu social de interes, un mijloc de diagnoză socială ;
- b) mijloc de cercetare a obiectivelor social-politice într-un domeniu sau altul ;
- c) mijloc de analiză, evaluare și interpretare a diferitelor fenomene, relații, procese sociale și acțiuni sociale ;
- d) instrument al prognozei dezvoltării sociale ;
- e) mijloc de concretizare a unor obiective într-un domeniu sau altul ;
- f) mijloc de urmărire (măsurare) a schimbărilor intervenite în evoluția fenomenelor respective (schimbări „naturale” sau provocate), evidențierea tendinței și a consecințelor unei anumite acțiuni întreprinse.

Astfel, dacă oricărui indicator i se cere să fie relevant în raport cu intervalul său, în plus, unui indicator social i se mai cere să fie funcțional în planul conducerii și al acțiunii practice, să poată fi utilizat drept instrument al acesteia din urmă. Or, pe de o parte, nu toți indicatorii pot îndeplini o astfel de funcție, iar pe de altă parte, nici nu ar fi economic ca toți acești indicatori să fie utilizați drept indicatori sociali pentru care să se culeagă date în mod sistematic și pe colectivități mari, ceea ce ar reclama un mare volum de muncă ; totodată, utilizarea lor efectivă ar fi deosebit de dificilă. Selecția indicatorilor sociali pentru un domeniu dat se realizează în acord cu un set de criterii :

- a) valoarea informativă a indicatorilor ;

¹ Vl. Trebic, *Mică enciclopedie de demografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p. 54—55.

² Cătălin Zamfir, *Indicatori sociali de „stare” și indicatori sociali de satisfacție*, în : *Vitorul social*, nr. 3, 1976.

b) relevanța indicatorilor pentru activitatea practică la diferite niveluri de organizare socială ;

c) existența bazei informaționale pentru indicatorii respectivi sau posibilitatea creării ei ;

d) posibilitatea organizării culegerii de date care să permită obținerea informațiilor, în dinamică, pentru indicatorii selectați ;

e) posibilitatea asamblării indicatorilor într-un sistem, constituind modele descriptive și, totodată, aplicative ale domeniului pe care îl reprezintă.

După cum se observă, o parte a acestor criterii vizează planul cunoașterii propriu-zise (a și e), o altă parte (b) se referă cu precădere la domeniul acțiunii practice și al deciziei, iar ceilalți (c și d) se adresează mai ales mijloacelor tehnice (echipamentului), resurselor materiale și umane disponibile pentru realizarea și întreținerea unui sistem informațional corespunzător.

Experiența cercetărilor sociale evidențiază faptul că nu se poate concepe elaborarea indicatorilor relevanți pentru un anumit sector al vieții sociale atît timp cît se rămîne în planul uneia din laturile procesului de cunoaștere științifică. În fapt, strategia elaborării indicatorilor implică atît analiza teoretică (conceptuală) a fenomenelor cercetate, cît și cercetarea lor pe cale empirică, accentul fiind pus, pe un aspect sau altul, în funcție de sarcinile ce urmează să se realizeze și de nivelul de cunoaștere a fenomenelor respective. Există, astfel, două modalități complementare de elaborare a indicatorilor :

a) dinspre teorie spre cercetarea empirică ;

b) dinspre empiric spre construcția teoretică.

În cadrul activității de elaborare a indicatorilor relevanți distingem o latură formală, în mare parte standardizată (de exemplu, schema lui Lazarsfeld) și o latură de conținut care influențează însuși demersul tehnic. În acest sens, se cuvine subliniat faptul că o paradigmă de elaborare nu conduce automat la obținerea indicatorilor relevanți. Ea evidențiază numai activitățile ce se realizează, are deci un rol euristic, fiind un îndreptar al cercetării. Parcurgerea efectivă a operațiilor prescrise depinde de o multitudine de elemente teoretice și individuale specifice fiecărui cercetător, de unde și diversitatea soluțiilor propuse pentru același domeniu al realității sociale.

Un inventar sumar al acestor activități, sau etape ale elaborării indicatorilor sociali, ar putea fi următorul :

a) definirea domeniului cercetat (analiza conceptuală) ;

b) determinarea obiectivelor pentru care se elaborează sistemul de indicatori sociali ;

c) nivelul de organizare socială la care se referă ;

d) specificarea conceptelor, prin determinarea subdomeniilor principale ale fenomenului respectiv (dimensiunile) ;

e) elaborarea schemei operaționale (descriptive) prin stabilirea indicatorilor plauzibili, care răspund atît domeniului, cît și obiectivelor propuse ;

f) culegerea datelor pentru indicatorii empirici ;

g) analiza indicatorilor : putere de discriminare, de conținere și respingere în raport cu indicatul, spațiu de nedeterminare, independență, relevanță, normalizare, standardizare ;

h) analiza relațiilor dintre indicatori (omogenitate, consistență internă) ;

i) selecția indicatorilor sociali optimi în raport cu criteriile enunțate anterior (validitatea externă, intersanjabilitatea) ;

j) construcția indicilor, a măsurilor compozite pentru fiecare subdomeniu (dimensiune). Validarea dimensiunilor (fidelitate, validitate) ;

k) implementarea sistemului de indicatori sociali ;

l) utilizarea (funcționarea) sistemului — instituționalizarea.

La nivelul mondial au fost inițiate ample lucrări consacrate indicatorilor sociali. Dintre aceste abordări ne vom referi la două, care au fost elaborate și susținute în cadrul unor organisme internaționale : este vorba de manualul O.N.U. pe tema indicatorilor sociali și de programul inițiat de O.E.C.D.

Manualul O.N.U. își propune să fie un ghid pentru construcția sistemului de indicatori sociali în orice țară, urmărindu-se anumite particularități în funcție de nivelul dezvoltării economico-sociale¹. Redăm în continuare lista domeniilor și problemelor recomandate a fi avute în vedere : *Populația* — mișcarea naturală, migrația internațională, structuri demografice, grupuri naționale și etnice ; *Așezările și locuința* — distribuția geografică a populației, arii urbane și rurale, stoc de locuințe și construcția de noi locuințe, apa și instalațiile sanitare, chirii și cheltuielile cu locuința, consum de energie în domeniul casnic, transportul ; *Gospodărie și familie* — mărimea gospodăriei, consumul, căsătoriile, divorțurile, fertilitatea ; *Sănătate și servicii sanitare* — mortalitate și morbiditate, handicapați, boli, servicii de sănătate, resurse, nutriție, consum de alcool și tutun ; *Învățământul și educația* — nivel de pregătire și analfabetism, cuprinderea școlară, educația adultului, pregătirea profesională, costuri ; *Activitatea economică* — participarea forței de muncă, populația inactivă, ocuparea, șomajul, beneficiile muncii, condiții, nivel de calificare ; *Grupuri socio-economice și mobilitatea socială* — structura ocupațională ; mobilitatea intra și intergenerațională ; *Venit, consum, avere* — nivelul, creșterea și compoziția venitului gospodăriei, nivelul, creșterea și compoziția consumului, distribuția venitului și a consumului, nivelul și distribuția averii ; *Securitatea socială și servicii* — protecția împotriva pierderii veniturilor, utilizarea și importanța protecției ; *Timp liber, cultură și comunicare* — utilizarea timpului liber, timpul liber și activitățile culturale, facilități, cheltuieli, mijloace de comunicare în masă ; *Ordinea publică și siguranța individului* — frecvența și severitatea delictelor, victimizarea, caracteristicile și tratamentul aplicat delincvenților, instituțiile justiției, personalul.

În raport cu preocupările anterioare (un prim manual apărea în 1978) au fost introduse elemente noi, cum ar fi : migrația internațională (la capitolul populație), handicapații, consumul de alcool și tutun (sănătate), abandonul școlar (educație), șomajul, populația inactivă (economic), distribuția averilor (venit), protecția economică (securitate socială). De asemenea se recomandă să fie avute în vedere patru grupuri speciale de populație — femei, bătrâni, tineri și handicapați. După

¹ *Handbook on Social Indicators*, New York, United Nations, 1989.

cum este considerată necesară o extindere a listei de domenii pentru a cuprinde și *mediul natural, relațiile sociale și activitățile politice.*

Cel de al doilea program constă într-o listă de 33 indicatori ai nivelului de trai, elaborată cu scopul facilitării cercetărilor și analizelor comparative pe țări, prin efectuarea de anchete la nivel de gospodărie și individ¹. Indicatorii sînt grupați pe opt domenii, după cum urmează: *sănătatea* — durata medie a vieții, rata mortalității perinatale, afecțiuni de scurtă sau de lungă durată; *educația și știința de carte* — nivelul de pregătire, educația adultului, rata analfabetismului; *ocuparea și calitatea vieții de muncă* — rata șomajului, muncă cu timp parțial impus (involuntar), muncitori descurajați, numărul mediu al orelor de muncă, timpul de transport la locul de muncă, concedii anuale plătite, programe de lucru flexibile, cîștigurile medii, accidentele mortale, noxele; *timpul liber* — număr de ore, activități, accesibilitatea bunurilor și serviciilor — (distribuția veniturilor, venitul insuficient, sărăcia, distribuția bogăției); *mediul fizic* — spațiul de locuit, mediul ambiant, confortul locuinței, apropierea serviciilor, poluarea aerului, zgomot; *mediul social* — rata sinuciderii; *siguranța personală* — vătămări mortale, vătămări grave, teama pentru siguranța personală.

Dintre lucrările românești ce se apropie în mai mare măsură de interesul pe care îl avem aici menționăm: Sistemul de indicatori pentru caracterizarea calității vieții (Direcția Centrală de Statistică — 1987) și schema cadru cu domeniile și indicatorii sociali (Institutul de Economie Națională — 1988). Aceste elaborări teoretice minuțioase trebuie corectate și completate în raport cu modificările de structură intervenite în evoluția societății românești după Revoluția din decembrie, dar rămîn în mare parte valabile, ele nefăcînd altceva decît să denumească domenii și probleme ale vieții sociale ce pot avea, evident, un conținut diferit de la o colectivitate la alta și cu atît mai mult de la un tip de societate la altul.

Sistemul elaborat în cadrul Direcției Centrale de Statistică cuprinde nu mai puțin de 282 indicatori grupați pe opt domenii²: *calitatea mediului înconjurător* (calitatea mediului natural, resursele naturale disponibile, factorii naturali dăunători, ameliorările mediului); *calitatea mediului amenajat de om* (dezvoltare urbanistică, echiparea tehnico-edilitară, condițiile de transport orășenesc de călători, nivelul de poluare, măsurile de protejare a mediului înconjurător); *starea demografică* (evoluția demografică, viața de familie), *premisele economice de satisfacere a nevoilor de trai* (nivelul, structura și evoluția avuției naționale acumulate, producerea, repartizarea și utilizarea venitului național); *calitatea condițiilor materiale de trai* (nivelul și structura veniturilor, calitatea condițiilor de muncă, calitatea condițiilor de locuit); *nivelul de dezvoltare a laturii spirituale a personalității umane* (nivelul de instruire și de cultură, gradul de acces la cultură și artă); *calitatea mediului social-politic* (viața social-politică — se avea în vedere sistemul partidului unic — asigurarea ordinii publice și justiției); *timpul liber și condițiile de odihnă, destindere, recreare și refa-*

¹ O astfel de cercetare comparativă este prezentată în lucrarea *Level of Living and Inequality in the Nordic Countries*, Stockholm, 1984.

² *Revista de Statistică*, nr. 7, iulie, 1986.

cere (utilizarea timpului liber, practicarea turismului și frecvențarea stațiunilor de odihnă și tratament); *starea de sănătate a populației* (asigurarea populației cu asistență medicală, starea de sănătate a populației).

La rindul său, schema cadru cu domeniile și indicatorii sociali* se vrea a fi o abordare exhaustivă, ea conține 12 mari domenii, 30 subdiviziuni, peste 100 categorii și sute de indicatori (populația; formarea familiei și gospodăriei; învățămîntul; ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă; veniturile și consumul populației; sănătatea; serviciile de sănătate; nutriția; asigurările și asistența socială; condițiile de locuit; ordinea de drept și respectarea legalității; utilizarea timpului liber și cultura; structura și mobilitatea socială; mediul social-politic, participarea la decizii).

1.2. *Încercări de definiție*

Inventarierea diferitelor scheme de indicatori sociali, unele denumite chiar indicatori ai calității vieții, este în măsură să creeze un cadru de analiză pentru conturarea unui sistem ce ar trebui să întru-nească mai multe criterii: să fie cuprinzător și activ totodată, să fie relevant pentru situația actuală, dar și pentru evoluția viitoare a societății românești. Acest sistem va cuprinde statistici, precum și informații rezultate din cercetările concrete, care sînt în măsură să furnizeze date la nivel de individ și gospodării (mult mai relevante ca valorile medii ce se calculează pe baza statisticilor globale). Este, într-adevăr, bine cunoscut inconvenientul analizelor globale, tocmai datorită gradului scăzut de precizie în ceea ce privește inferențele ce se pot efectua. De exemplu, indicatorii dezvoltării, cum ar fi produsul intern brut (PIB), venitul național sau alții asemănători nu pot exprima cu acuratețe starea reală a condițiilor de viață ale populației, valorile medii putînd acoperi situații foarte diferite, de la distribuția relativ echitabilă a bunurilor și serviciilor la cazuri de discriminare și existența unor grupuri defavorizate. De altfel, tocmai în legătură cu necesitatea coborîrii analizelor la nivel de individ și gospodărie familială s-au dezvoltat cercetările de calitate a vieții.

Indicatorii generali nu pot exprima nici costurile dezvoltării, efectele negative, în măsura în care o parte din investiții sînt destinate tocmai eliminării acestor efecte, dar, la nivel global, ele contează ca element pozitiv care contribuie la sporirea valorilor PIB. Prin urmare, o economie dezvoltată, cu valori înalte ale PIB per capita nu indică automat o calitate înaltă a vieții pentru toți cetățenii și în privința tuturor aspectelor implicate. Deși relevanți, se constată că indicatorii bunăstării nu încorporează o serie de date cum ar fi: poluarea, sărăcia, lipsa de securitate personală, criminalitatea, alcoolismul etc. Or, aceste elemente și altele de tipul lor afectează nivelul calității vieții și se impune a fi cunoscute. Fără îndoială că abordările globale nu sînt lipsite de semnificație; dimpotrivă, ele sînt absolut necesare pentru înțelegerea unor procese și desprinderea de concluzii pertinente, cu con-

* Mulțumim d-nei Maria Poenaru pentru posibilitatea de a consulta lista de indicatori pe care a întocmit-o.

diția să se dispună de informații relevante. Aceste cerințe pot fi satisfăcute prin efectuarea cu regularitate a recensămintelor generale ale populației și o statistică oficială curentă de înaltă calitate. Din păcate, în prezent nu dispunem în mod satisfăcător de informațiile necesare (ultimul recensământ datează din 1977)*. Dar în prezent societatea românească se schimbă radical, multe din procesele care au loc rămân în afara statisticilor oferite de instituțiile de specialitate. Se mențin încă anumite restricții, care la o analiză mai atentă sînt nejustificate din punctul de vedere a ceea ce înseamnă protecția informației. Este cazul, mai ales, al datelor referitoare la comportamentele antisociale, la sinucideri și altele de acest tip, deosebit de relevante pentru determinarea calității vieții într-o colectivitate umană. Se pune apoi problema nivelului de agregare a datelor, necesitatea de a face disponibilă informația referitoare la procesele demografice, economice, sociale, politice, educative și culturale atât la nivel global (național), cît și la nivelul județelor și localităților.

Cu toate aceste neîmpliniri, statisticile globale sînt extrem de utile în determinarea nivelului calității vieții populației. Conform informațiilor disponibile, în unele domenii nivelul calității vieții se situează sub valorile atinse în anul 1980, mărindu-se considerabil diferențele față de țările dezvoltate ale lumii. Evoluțiile contradictorii din acest an, cu realizări incontestabile în domeniul politic, al democratizării și liberalizării vieții sociale, economice, culturale, înlăturarea multor restricții care afectau negativ viața oamenilor, sînt însoțite de fenomene cu vădit caracter disfuncțional asupra calității vieții, de la reducerile cantitative ale producției la extinderea unor acte antisociale, a intoleranței etc. Tranziția de la economia supercentralizată la aceea a liberei inițiative (termen mai adecvat celui de economie de piață, în măsura în care o parte a producătorilor nu intră decît sporadic sau deloc în relațiile de schimb) aduce elemente noi în ceea ce privește calitatea vieții, inclusiv posibile implicații negative, ceea ce face necesară o politică socială de protecție generală și pe grupuri de populație, punind din nou problema informației relevante.

Elaborarea indicatorilor calității vieții trebuie să pornească de la definiția cît mai cuprinzătoare și operațională a domeniului.

Încercările de a defini calitatea vieții nu sînt lipsite de abordări unilaterale. Cel mai adesea se subliniază însă caracterul complex, multi-dimensional al acesteia, necesitînd o viziune intradisciplinară (economie, sociologie, psihologie, politologie etc.). Într-un studiu de sinteză, Schuessler și Fisher sesizează o tendință de a se reduce noțiunea de calitate a vieții la elemente mentale, deși se manifestă și tendința de a include și condițiile înconjurătoare în domeniul respectiv sau cel puțin de a fi considerate ca factori (pozitivi sau negativi)¹. În fapt, cercetările concrete referitoare la calitatea vieții oscilează între latura obiectivă și cea subiectivă, între indicatori de stare și indicatori de satisfacție. În multe studii calitatea vieții este considerată o variabilă dependentă (de explicat), dar, uneori, este tratată ca variabilă independentă (explicativă).

* Un nou recensământ este prevăzut pentru ianuarie 1992.

¹ K. F. Schuessler, G. A. Fisher, *Quality of Life Research and Sociology*, în *Annual Review of Sociology*, vol. II, 1985.

Interesul pe care îl manifestă populația în ansamblul său, ca și anumite categorii de oameni politici, administratori, manageri sau diferite organizații și instituții sociale, conduce și el spre o abordare operațională a domeniului calității vieții, cu includerea elementelor ce se constituie în așa-zise împrejurări ale felului în care trăiesc oamenii. Astfel se poate contribui la identificarea eventualilor factori disfuncționali și la corectarea acelor mecanisme sociale ce afectează negativ anumite grupuri de populație prin marginalizare și defavorizare etc.

Așa cum subliniază unii autori, calitatea vieții implică noțiunea de grad, de diferențiere și se judecă în funcție de un anumit număr de criterii.

Adesea se deosebesc trei niveluri de indicatori, și anume: economici, sociali și ai calității vieții. Prin urmare, *indicatorii economici* măsoară condițiile economice ale bunăstării sociale; *indicatorii sociali* redau statistici și date de cercetare privind condițiile obiective ale bunăstării sociale și consecințele lor; *indicatorii calității vieții* se ocupă de reacțiile subiective ale oamenilor la procesele economice și sociale, afective și cognitive, atitudinile, modelele comportamentale, evaluările¹. Doar cei din ultima categorie redau în mod direct calitatea vieții, ceilalți pot să sesizeze doar condițiile și efectele secundare ale acesteia.

Un model de analiză globală a calității vieții este oferit în lucrarea *The Clustering of America*, o încercare reușită, deosebit de interesantă, de a reda diversele zone de calitate (suprapuse codurilor poștale). Codul calității — cu 140 zone la nivel național — s-a constituit avându-se în vedere date statistice și provenite din cercetări sociale².

O caracteristică importantă a calității vieții o constituie faptul că elementele sale componente sînt puternic individualizate (independența locală), nefiind acceptabile substituirii, înlocuirii (prin compensație) sau alte operații reduționiste. Condițiile precare de muncă nu pot fi suplinite printr-un nivel înalt al veniturilor, pentru a se ajunge astfel la valori medii în ceea ce privește calitatea vieții de muncă. Cu atît mai mult, este evidentă semnificația aparte, deosebită, pentru elementele aparținînd de domeniul diferite ale calității vieții: un venit înalt nu poate compensa lipsa unei locuințe bune, starea negativă de sănătate sau un mediu social patologic, pentru ca pe ansamblu să rezulte valori medii acceptabile. Între indicatorii aparținînd acestor domenii diferite ale calității vieții se stabilesc relații liniare, cel puțin din punct de vedere teoretic.

Definițiile întîlnite în literatura de specialitate converg spre a sublinia caracterul complex al calității vieții. Astfel, într-una din primele lucrări de amploare dedicate indicatorilor sociali și calității vieții se subliniază atît caracterul pragmatic al demersului de procurare a informației *pentru a ști dacă lucrările merg bine sau rău*, din punct de vedere social, al vieții populației, cît și multitudinea elementelor ce

¹ Eimer Hankiss, *Cross-Cultural Quality of Life Research*, in: *Quality of Life Problems of Assessment and Measurement*, Paris, UNESCO Socio-Economic Studies, vol. 5, 1983.

² Michael I. Weiss, *The Clustering of America*, New York, Harper and Row Publisher, 1988.

trebuie avute în vedere : participare, afecțiune, status, respect, putere, securitate, libertate, autorealizare, frumusețe, creativitate¹.

Intr-o exprimare sintetică, domeniul calității vieții este definit ca *valoarea pentru om a vieții sale*, măsura în care condițiile vieții oferă omului posibilitatea satisfacerii multiplelor sale necesități, gradul în care viața este satisfăcătoare pentru om². Avînd o finalitate politică, în sensul că indică ce poate face omul (colectivitatea) pentru a schimba și îmbunătăți condițiile de viață, conceptul are un pronunțat caracter evaluativ. El subsumează nu numai condițiile de viață (naturale, de habitat, facilitățile menajului, facilitățile sociale, de asistență sanitară, de educație, de timp liber, resursele economice, condițiile de muncă, posibilitățile de participare, calitatea administrației), corespunzătoare diferitelor domenii ale vieții (biologică, de muncă, familie, grup social etc.), ci și indicatorii-criterii de evaluare, de percepție a stărilor obiective și de satisfacție.

Considerăm că domeniul calității vieții poate fi definit prin ansamblul *condițiilor, fizice, economice, sociale, culturale, politice, de sănătate etc., în care trăiesc oamenii, conținutul și natura activităților* pe care le desfășoară, *caracteristicile relațiilor și proceselor sociale* la care participă, *bunurile și serviciile* la care au acces, *modelele de consum* adoptate, *modul și stilul de viață, evaluarea gradului în care împrejurările și rezultatele corespund așteptărilor populației, stările subiective de satisfacție/insatisfacție, fericire, frustrare etc.*

2. DOMENII ȘI INDICATORI AI CALITĂȚII VIEȚII

Constituirea unui set de indicatori relevanți și operaționali ai calității vieții, care să reflecte întreaga problematică, fără a fi însă foarte numeroși, reprezintă — fără îndoială — un obiectiv dificil de realizat. În încercarea de a ne apropia cît mai mult de un astfel de model se impune luarea în considerare atît a demersului specific construcției variabilelor sau a spațiului de atribute (în terminologia grupului metodologic coordonat de P. Lazarsfeld), de la concepte la indicatori, cît și a demersului specific substrației spațiului de atribute, de la caracteristici relevante ale vieții spre indicatul acestora (în terminologia aceluiași autori).

Pentru a fi cu adevărat operațional, relativ ușor de acoperit cu date și comprehensibil, ne propunem ca selecția să cuprindă circa 100 indicatori, chiar dacă domeniul de care ne ocupăm se dovedește a fi extrem de complex. Aceasta înseamnă că, pentru o dimensiune ne vom limita, de regulă, la 5 indicatori, luînd în considerare relevanța pentru

¹ R. Bauer (ed.), *Social Indicators*, 1966.

² Cătălin Zamfir (coord.), *Indicatori și surse de variație a calității vieții*, București, Editura Academiei, 1984.

calitatea vieții, relațiile de interșanjabilitate și proprietățile cumulate (sintetice) ale acestora.

2.1. Populația

Populația constituie subiectul oricărei analize sau cercetări sociale, fie că interesul se îndreaptă spre cunoașterea modului în care trăiește aceasta, fie că se au în vedere structurile sale, activitățile desfășurate, apartenența la diverse grupuri, opiniile și stările de spirit, credințele, nevoile, trebuințele, dorințele, aspirațiile, opțiunile sau alte aspecte ce o pot caracteriza și, prin urmare, devin un scop pentru cercetător.

Din multitudinea indicatorilor din domeniul populației, pentru calitatea vieții au o relevanță deosebită aceia care exprimă procese cumulative, cum ar fi durata medie a vieții sau mortalitatea infantilă.

2.2. Mediul natural

Impactul negativ al dezvoltării asupra mediului natural a constituit, la începutul anilor '70, un impuls de primă mărime pentru adoptarea și apoi larga acceptare publică a preocupărilor pentru îmbunătățirea calității vieții prin măsuri de protecție ecologică. Chiar considerat drept o componentă sau numai o premisă a calității vieții, mediul natural este inclus în toate cercetările și analizele acestui domeniu, ca și în programele prin care se urmărește conservarea condițiilor existenței umane. De regulă, sînt evidențiați indicatori care exprimă diverși *factori agresivi* (zgomot, radiații, substanțe nocive în aer, sol, apă, alimente) și efectele lor asupra organismului uman, *proporția* populației afectate și *percepția* condițiilor naturale de viață.

2.3. Așezările umane

Calitatea mediului construit, asigurarea unor condiții optime de viață, echiparea cu mijloace tehnice, inclusiv pentru deplasarea de la o localitate la alta, reprezintă alte elemente de luat în considerare în analiza modului cum trăiesc oamenii, de ce facilități dispun. La acest nivel, dimensiunea subiectivă, percepțiile și evaluările devin mai importante: unele persoane preferă tipul de viață rural (în multe cazuri singurul pe care îl cunosc pe care l-au experimentat), altele însă se gîndesc la o astfel de viață doar pentru vacanțe. Diferențele de echipare tehnică, de posibilități oferite pentru activitatea profesională, de timp liber fac inoperante comparațiile ca alare între marile orașe și alte localități. Cu toate acestea, preferințele populației pentru un mediu rezidențial sau altul, pentru o anumită localitate sînt adesea fără echivoc, astfel că ele nu pot lipsi dintr-o cercetare asupra calității vieții.

2.4. Locuința

În practica socială s-au impus deja o serie de indicatori prin care se exprimă calitatea și confortul locuinței, gradul său de echipare cu

mijloace tehnice, începînd cu materialele de construcție utilizate, izolarea fonică și termică, protecția față de infiltrațiile de apă, dispunerea pe verticală, suprafața construită și cea utilă, înzestrarea cu surse de energie, instalații sanitare și terminînd (poate) cu situarea ei în cadrul localității (centralitatea). Și de această dată apare nevoia unei selecții foarte severe a indicatorilor, luînd în considerare în primul rînd, pe aceia cu o relevanță deosebită pentru calitatea vieții, cum ar fi suprafața locuibilă pe o persoană.

2.5. Mediul social

Calitatea relațiilor sociale, măsurată prin indicatori de coeziune, valori general-umane, întrajutorare, solidaritate, moralitate, responsabilitate, toleranță, dar și prin lipsa unor factori de patologie socială sau un nivel cît mai redus al acestora — delincvență, alcoolism, prostituție, perversiune sexuală —, prezintă o mare importanță pentru viața umană fie că este vorba de indivizi, fie că se au în vedere grupuri și colectivități de diferite mărimi, inclusiv societatea în întregul său.

2.6. Familia

Pentru orice persoană familia se constituie într-un punct central de referință, adesea singurul suport pentru individ. Situația familiei, solidaritatea și coeziunea acesteia, succesul sau insuccesul în viață al membrilor săi, starea lor de sănătate sînt tot atîtea elemente relevante pentru calitatea vieții populației.

2.7. Persoana

Societatea modernă a adus în prim plan omul, *nu omul în general*, ci fiecare individ în parte, cu propria lui personalitate, cu nevoile, dorințele, aspirațiile, gîndurile și activitățile lui, care trebuie să se bucure de libertate, de șanse reale (adesea se spune egale) de realizare în domeniul educațional, profesional, cultural, politic etc., recunoscîndu-se dependența rezultatelor de capacitate și preocupare, dar și de împrejurări.

2.8. Ocuparea

Munca este aceea care determină volumul, structura și calitatea bunurilor materiale și spirituale, a serviciilor de care se dispune în societate. Pentru o anumită perioadă a vieții (vîrsta activă) munca este un mijloc de asigurare a existenței (deși unele persoane sînt nevoite să-și cîștige existența și în afara vîrstei active, după cum altele s-ar putea să nu muncească în tot cursul vieții lor). Munca devine și un scop pentru om în măsura în care ea permite acestuia să-și valorifice potențele personale, să se afirme în plan profesional. Dar munca este o îndatorire prin aplicarea principiului compensației, potrivit căruia orice om trebuie să contribuie — într-un anumit fel și pe măsura capacităților lui — la sporirea bunăstării în societatea în care se află, și în

care el nu poate fi numai un consumator, indiferent de faptul că dispune sau nu de surse proprii de existență. Indicatorii relevanți, din acest domeniu, exprimă gradul de ocupare și de dependență, disponibilitatea locurilor de muncă, structura ocupațională, proporția și durata medie a șomajului etc.

2.9. *Calitatea vieții de muncă*

Studiile asupra calității vieții de muncă iau în considerare zeci de indicatori referitori la condițiile, natura și conținutul muncii, timpul de lucru, relațiile de muncă, organizarea, conducerea, recompensele materiale și alte beneficii, rezultatele muncii și satisfacția. În ceea ce ne privește, va trebui — deci — să ne limităm la un număr restrâns de indicatori, dintre cei mai relevanți.

2.10. *Resurse macroeconomice pentru nivelul de trai*

Reflectând nivelul de dezvoltare atins de societate, indicatorii economici de tipul produsului intern brut permit exprimări sintetice ale nivelului de trai. Ei trebuie completați însă cu statistici referitoare la gospodăria și indivizi.

2.11. *Veniturile*

Evidențierea veniturilor populației privește sursele acestora (munca, proprietatea, asigurările, alocațiile bugetare, donațiile) și distribuția lor. O atenție specială se acordă determinării nivelului venitului minim necesar pentru o viață normală (a minimumului social), sub pragul căruia se identifică sărăcia. De aici necesitatea de a raporta veniturile la gospodărie și, în cadrul acesteia, la persoană, luându-se în considerare particularitățile pentru fixarea nivelului venitului minim.

2.12. *Consumul*

Consumul reprezintă una din componentele finale ale nivelului de trai și calității vieții. Dincolo de particularitățile care țin de resursele disponibile în zonă, de obiceiurile constituite în timp, de normele culturale și religioase, se pot identifica indicatorii cu valoare comparativă în acest domeniu. Ei exprimă, în unități fizice, valoric sau procentual, consumul de produse și servicii ale populației. O atenție aparte se acordă realizării unei nutriții echilibrate cu evitarea produselor dăunătoare, în special abuzul de alcool și tutun.

2.13. *Serviciile pentru populație*

Dezvoltarea sectorului terțiar reprezintă un criteriu de apreciere a modernizării economiei și, totodată, o sursă de îmbunătățire a nivelului calității vieții. Pentru populație prezintă importanță diversitatea și calitatea serviciilor disponibile, accesibilitatea din punct de vedere material, apropierea spațială, timpul de așteptare.

2.14. Gospodăria

Dacă familia reprezintă un tip de comunitate umană, aducând în prim plan relațiile sociale dintre membrii acesteia, *gospodăria* (care doar rareori reunește pe toți membrii unei familii, putând fi compusă și din persoane aparținând mai multor familii) privește aspectele economice, fiind definită prin grupul de persoane care conviețuiesc împreună pe baza unui buget comun.

Condițiile materiale ale unei gospodării se exprimă prin veniturile curente, economiile realizate, averea de care se dispune, inclusiv bunurile de folosință îndelungată. Experiența de cercetare atestă dificultatea determinării cu precizie a condițiilor materiale ale unei gospodării. Problemele încep chiar cu inventarierea veniturilor licite și, cu atât mai mult, a celor ilicite și cunoașterea economiilor, a averilor de care dispune o gospodărie. S-ar putea obiecta faptul că aceste elemente nici nu ar trebui să ne intereseze. Totuși, în determinarea eventualelor ajutoare de la bugetul statului nu pot fi ignorate toate resursele de care dispune o gospodărie, altfel ea poate deveni o profitoare pe seama contribuției celorlalți. Apoi, în studiile asupra nivelului de trai și a stratificării sociale s-a constituit o direcție de cercetare privitoare la distribuția bogăției în societate, iar fără o determinare precisă acestea riscă să fie o sursă de dezinformare. Pentru obiectivele noastre vom lua în considerare numai înzestrarea *gospodăriei cu bunuri de folosință îndelungată*, nu numai ca valori medii, ci și ca proporție în totalul gospodăriilor.

2.15. Învățămîntul

Este recunoscut faptul că învățămîntul și-a multiplicat atribuțiile: funcția generală de socializare-educare-integrare socială este completată cu una de pregătire profesională. Locul învățămîntului în cadrul studiilor de calitate a vieții privește atât determinarea șanselor de acces la diferite niveluri ale acestuia, gradul de cuprindere și promovabilitate (abandon), cât și al nivelului general de educație a populației (stocul de învățămînt).

2.16. Asistența sanitară

Serviciile de sănătate oferite populației, accesul la îngrijirea sănătății și costul acesteia pe de o parte, mortalitatea pe cauze, bolile de care suferă populația, pe de altă parte, se constituie în indicatori relevanți ai calității vieții. În acord cu principiile enunțate anterior, în sistemul elaborat se va include doar o parte a acestor indicatori.

2.17. Cultura

Din perspectiva calității vieții interesează accesul populației la cultură, serviciile de răspîndire a culturii și prestațiile de ordin cultural oferite de către acestea.

2.18. Asigurările și asistența socială

La acest capitol reunim problematica asigurărilor și asistenței sociale, avînd în vedere rolul lor în realizarea unei protecții sociale pentru toate categoriile de populație, atît pentru populația activă, cît și pentru grupurile cele mai defavorizate: copii orfani și abandonăți, handicapații, persoanele vîrstnice.

2.19. Timpul liber

Evaluarea globală a calității vieții populației nu se poate dispensa de luarea în considerare a facilităților existente pentru petrecerea timpului liber, pentru odihnă și recreare.

2.20. Calitatea mediului politic

Virtuțile participative ale mediului politic, de implicare a cetățeanului în actul conducerii, respectarea regulilor democratice ale jocului politic întregesc setul indicatorilor prin care se determină calitatea vieții populației.

2.21. Instituțiile de stat și ordinea publică

Între domeniile de operaționalizare a calității vieții menționăm și caracteristicile cadrului legal, respectarea drepturilor și libertăților umane, protecția cetățenilor față de eventualele abuzuri ale funcționarilor publici, combaterea manifestărilor de patologie socială.

3. LISTA DE INDICATORI AI CALITĂȚII VIEȚII

Nr. crt.	Specificația	Nivel
0	1	2
I. Populația		
1.	Populația totală a României	global
2.	Rata anuală de creștere a populației României	global
3.	Durata medie a vieții	global
4.	Mortalitatea infantilă	global, medii rezidențiale, județe
5.	Gradul de îmbătrînire	global, medii rezidențiale
II. Mediul natural		
6.	Proporția din populația țării ce locuiește în zone puternic poluate	global

7.	Calitatea condițiilor naturale de viață (evaluare)	global, medii rezidențiale
III. Așezările umane		
8.	Proporția populației urbane	global
9.	Proporția localităților electrificate	rural medii
10.	Proporția km străzi asfaltate din lungimea totală a străzilor	urban
11.	Dotările și echipamentul edilitar (evaluare)	global, medii rezidențiale
12.	Suprafața spațiilor verzi la 1 000 locuitori (mp)	urban
13.	Calitatea transportului de călători (evaluare)	global, medii rezidențiale
IV. Locuințe		
14.	Suprafața locuibilă pe locuitor (mp)	global, medii rezidențiale
15.	Număr de persoane ce revin în medie pe o cameră de locuit	global, medii rezidențiale
16.	Consum de energie electrică în sectorul casnic	global, medii rezidențiale
17.	Proporția locuințelor care dispun de instalație de apă potabilă	global, medii rezidențiale
18.	Confortul locuinței (evaluare)	global, medii rezidențiale, categorii de populație
V. Mediul social		
19.	Calitatea relațiilor sociale (evaluare)	global, categorii de populație
20.	Încrederea în semenii (evaluare)	global, categorii de populație
21.	Numărul omucidărilor la 100 000 locuitori	global
22.	Numărul condamnațiilor prin privare de libertate la 100 000 locuitori	global
23.	Proporția minorilor delincvenți în grupele de vîrstă respective	global

VI. Familia

24.	Starea de sănătate a membrilor de familie (evaluare)	global
25.	Starea de mulțumire față de situația familiei	global
26.	Număr divorțuri la 1 000 de căsătorii	global, medii rezidențiale
27.	Numărul copiilor abandonați la 1 000 de copii sub vârsta de 16 ani	global
28.	Proporția familiilor monoparentale	global

VII. Persoana

29.	Starea de sănătate	global
30.	Rata deceselor prin cauze externe (accidente, violență)	global
31.	Număr sinucideri la 100 000 locuitori	global
32.	Starea de mulțumire față de viața de zi cu zi	global
33.	Securitatea persoanei (evaluare)	global, medii rezidențiale

VIII. Ocupare

34.	Proporția populației ocupate în total populație	global
35.	Structura populației ocupate pe sectoare de activitate	global
36.	Proporția șomajului în totalul forței de muncă	global
37.	Securitatea locului de muncă (evaluare)	global

IX. Calitatea vieții de muncă

38.	Numărul mediu al orelor de lucru pe săptămână	global, ramuri economice
39.	Proporția celor care lucrează în schimbul de noapte	global, ramuri economice
40.	Distribuția salariilor pentru timpul normal de lucru	global, ramuri economice
41.	Proporția populației ocupate care lucrează în condiții vătămătoare	global
42.	Număr zile de grevă la 1 000 salariați	global
43.	Număr zile concediu și nelucrătoare pe an	global
44.	Calitatea condițiilor de muncă (evaluare)	global
45.	Satisfacția față de muncă	global

X. Resurse macroeconomice pentru nivelul de trai

46.	Valoarea PIB pe locuitor (lei, \$)	global
47.	Valoarea fondului de consum pe locuitor (lei)	global
48.	Ponderea în PIB a cheltuielilor de la bugetul de stat pentru domeniile social și cultural	global

XI. Veniturile

49. Distribuția veniturilor nete lunare pe o persoană din gospodărie
global,
categorii
de populație
50. Veniturile reale pe o persoană (lei)
global
51. Nivelul veniturilor raportat la necesitățile gospodăriei (evaluare)
global,
categorii
de populație

XII. Consumul

52. Consumul total pe locuitor (lei)
global
53. Structura consumului populației (lei)
global
54. Consumul principalelor produse alimentare pe locuitor (kg):
carne (și produse din carne),
lapte (și produse din lapte),
legume, fructe, cereale, cartofi
global
55. Consumul de calorii pe locuitor
global
56. Oferta de produse alimentare (evaluare)
global,
medii
rezidențiale
57. Oferta de produse nealimentare (evaluare)
global,
medii
rezidențiale

XIII. Serviciile pentru populație

58. Structura pe categorii a serviciilor
global
59. Calitatea serviciilor pentru populație (evaluare)
global,
medii
rezidențiale

XIV. Inzestrarea gospodăriei

60. Aparat de radio la 1 000 locuitori
global
61. Televizoare la 1 000 locuitori
global
62. Frigidere la 1 000 locuitori
global
63. Mașini de spălat rufe la 1 000 locuitori
global
64. Autoturisme la 1 000 locuitori
global
65. Proportia locuințelor cu telefon
global
66. Confortul din gospodărie (evaluare)
global

XV. Învățămîntul

67. Proportia cuprinderii în școli a copiilor de vîrstă școlară
global,
medii
rezidențiale
68. Stocul de învățămînt
global
69. Numărul studenților la 10 000 locuitori
global

70.	Ponderea cheltuielilor pentru învățămînt în PIB	global
71.	Calitatea învățămîntului	global, medii rezidențiale
XVI. Asistența sanitară		
72.	Număr locuitori la un medic	global
73.	Paturi de asistență medicală la 1 000 locuitori	global
74.	Morbiditatea (număr îmbolnăviri la 1 000 persoane)	global
75.	Ponderea cheltuielilor cu sănătatea din PIB	global
76.	Calitatea asistenței sanitare (evaluări)	global, medii rezidențiale
XVII. Cultura		
77.	Număr ore de emisie TV pe săptămînă	global
78.	Gradul de acoperire a teritoriului cu transmisie radio	global
79.	Număr exemplare cărți editate anual ce revin pe un locuitor	global
80.	Număr exemplare ziare și reviste ce revin la un locuitor	global
81.	Ponderea cheltuielilor pentru cultură în PIB	global
82.	Facilități de ordin cultural (evaluare)	global
XVIII. Asigurări și asistență socială		
83.	Proporția populației ocupate cuprinse în sisteme de asigurări sociale	global
84.	Proporția populației vîrstnice beneficiind de pensie	global
85.	Proporția populației beneficiare de ajutor social	global
86.	Proporția studenților care beneficiază de burse de stat	global
87.	Proporția copiilor sub 16 ani cuprinși în sistemul alocației de stat	global
88.	Ponderea cheltuielilor de asistență socială și familială în PIB	global
89.	Calitatea serviciilor de asistență socială (evaluare)	global
XIX. Timpul liber		
90.	Numărul locurilor de cazare turistică la 100 000 locuitori	global
91.	Numărul orelor de timp liber pe săptămînă	cupluri populație

0	1	2
92.	Cheltuieli de la bugetul de stat pentru odihnă, tratament, educația fizică, sport pe locuitor	global
93.	Facilități pentru petrecerea timpului liber (evaluare)	global, medii rezidențiale
XX. Mediul politic		
94.	Procentul participării la vot	global
95.	Proporția populației adulte încadrate în partide politice	global
96.	Calitatea conducerii societății (evaluare)	global
97.	Participarea la luarea deciziilor (evaluare)	global
XXI. Instituțiile de stat și ordinea publică		
98.	Proporția infracțiunilor cu autori cunoscuți	global
99.	Activitatea instituțiilor administrației de stat (evaluare)	global
100.	Rezolvarea problemelor populației (evaluare)	global